

MINUTE SHEET

Department: .....

Subject: .....

Section: .....

Missing pages + Recheck Page Nos

File No.

Date:

93952F--26,400pages,3,89MK

- 1 To - 12 - 13
- 2 Mixed up pages 47 48 49 50 51 52
check these over carefully in notation. Also
- 3 Page 87 jumps to page 89 (86 88) but
the sentences are in order
- 4 Page 93 jumps to page 91 but the sentence is
in order and the book pages were in good order
there were no signs a pages torn out.
- 5 Reprint page 187 - 188
- 6 1944 Aulanga A Mahaki

Hea nga mea i tae ki reira
He to rongu e hia nga kaa
nga o Apurua atu o Maung
Tape. Tae noa ki Kahurangi?

He to Houparua, He Tui
ohatupuru, me Rautara.
Kaore koe i rongu ki Matiu
he pa kei te Poraka nei?

Kaore au e mohio i reira
Koe e mohio ana kaitahi nei au
Koe ka mohio ta?

Kaore koe i rongu ki te tahi
Kohatu kei te Poraka nei ko
Tahira te ingoa?

Kaore au i rongu engari
te ingoa ma-a Tahira he to-
punga mohio.

Kei wha te pa i roto ai a
Hoera Kapuarua?

Kei Rautara.

He aha koe i ki ai kaore he
kainiga o tuiua i te Poraka
nei?

Kaore au i ki i reira, he
pa hoki o ratou kei reira he
ngatapu tetahi

E mohio ana koe ki te tau
i tuiua ai a Meha Rapata
kua Tomati ana i te Poraka
nei?

He mwa atu i te Kohuru
i Waerenga-a-hikau.

E mohio ana koe ki te tau

i tae atu ai au ki Turanga?
Kaore au e mohio.

Kaore ronei to paapa Hoera
i ki mai kua hoatu he hoko
He to Tahira te ingoa?

Kaore au e mohio.
He aha koe te mohio ai ki ng
mea nunui i hoatu e au ki
Hoera, i maurua mai hoki
au i roto o te hauke
tau?

Kaore au e mohio
Kaore koe e mohio ki te pa-
kura i mate ai a Tamaiawh
tia kei te Houparua?

Kaore au i rongu.

Ohia x by. Metaru-

Kei to rongu ronei te reira
Rakuraku?

Ae.

E tika ana to ki ko ou mom
amate o te Whera, e wai ki
te Whera?

Ae, ko nga mea e mohio
ana au he wai mo aku tuiua
E mohio ana rapua korua ko
Rakuraku e wha nga hapu
Kei tenei Poraka, Kei te Whera
He te Turanga-a-mahau
He te Wharua Akai ko nga
itamaraki me Ngamaiti?
E tika ana-

Ko whea ko Hainga?

Ko Tuaranga.

E motio ana koe ki te wa o
mo e ai a Ani Waka raua
ko Te Pūrua?

E iratia raua ana au i
tāua wa-

I motio ano koe ki Tevera

I rongo oia au.

He aha te take o Tevera.

Kaore au e motio.

E motio ana koe ki Te hiri
o Kahutapere?

E rongo ana au.

Na Tamariki, na Tancatua.

Ke rongo rapua tenei Hainga
na Tevera?

Kaore au e motio, ki ena
engari a matou i te Hihirongo.
a reira ma ana au te rohe
mo tenei wahi. Kaore au i uru
ki Motu rongo i te Hihirongo.

Ke i uru ana au ki oku to-
puna i whakaaara ai au mo
reira, i pua au e Pōpōra,
Whakopu, Kūia ana e ia ko
Tevera te wahi e tū ana
a Pōpōra.

He motio tāua rapua oia ko
rua ko Rākurāki, tenei?

Ke motio pua i te wa o
Pōpōra.

E motio ana koe, ki te take

mai ia Rākurāki rongo ia
Te Kāki me Whare ana?

Kaore engari i rongo au
ki tenei whakaainga nei.
Kaore au e motio ki te Kōwhiri
take.

E tū ana rapua ko Kōwhiri
mo te motio ia Tevera. Ke
au ana ia koe?

Ke Kaore au e motio ke
pūwhiri rānei te Kōwhiri.

E iratia ana ha koe ki whakaa-
na tāua ki tenei poraka, me
nga hapu e rua?

Kaore au e motio engari
onga mea e tū ana.

Tahora No 2.

March 2nd 89.

Wipere.

Kaore au e motio

Ke Tuaranga take Hainga
ko Tevera ana take take
hapu mo te poraka nei B.
me te poraka nei B. C.
Ke te rohe o te poraka nei
Kai wahi take wahi o te
rohe tipuna tenei e Kereme
tāua ana e au Kei te po-
raka nei mo Ngatimaru
mo te whakaainga nei
Ngatimaru, te rohe tipuna

i whakaurua e au kaore
ano i pakaru oia mai a
tae noa onai ki teni
wa te hua riri o ahu te
puna i nga ra o mua mo
teni rohe o te Wewera
ko Ngamahi me te whaka
tane a ra te rohe e tana
ta ana i moana i te u.
iti awa o Kahurangi, Nga-
pukeriki ka haere atu tae
mai au hua riri ia tana
koha tetahi wahi o te
rohe o Amaru Potaka
i whakaurua e ia tana
tamaiti ki roto o tana wahi
i ruinga i te whakaaoro he
rohe tautoko tana na ma-
wa kati ko te take tana
i tino tino ai ahau, kia
tamaitioka kia whakaurua
ia e ia te tautoko mo
tana rohe a kia tutua
mai ko Tarangiroa kia
au a whakaaotia anore
ia mo te mea ko toku
hua riri tana, i ngara-
o mua ka whakaaotia au
au, mehemea ko te Houhere
te awa nei, i te onape nei
i reira tetahi Jurekura
ko te wahi i tu ai tana
riri ko te Arohata maru

ka mau i reira i Teoharite
nga ko te whakaraora tana
o te Wewera ruinga iho
a te Wewera ireira ko
te wri o te Wharitinga
ora nei ko Tora Hupa
He awa a te Houhere, (39)
e whakomau ake ana ki
Tuhingomata, he tauramata
teni. He Jurekura mo Es-
tara puwhawhu, ko te Wewera
mo i ruinga ki reira ko
Jurekura te whakaraora
i onoi i tetahi o nga apu
o te tawa ka Jurekura ko te
manihero, ko maia kei
konoi e onoi ana te putu-
nga a tana putuanga, ka
whakaurua te tauramata
te Rimirua, kaore rawa
tana wahi i tutukia
i onoi iho nei. I te ononga
o nga wahi o nga wha-
karauora nei o Jurekura me
Teoharite i otu kati
ka houhia te rongo, ta
natawhakaurua i riri
kawa o te Wewera e hore
i tetahi huarahi tetahi
wahi o tana huarahi kei
tana potaka nei me tana
tana ano hoki ki te har-
u ka whakaurua i reira

mai ra ano te Korenga
o nga tana e rua te ha-
ere i tana huarahi a
tae oia mai ki nga
nei i muri iho ka wha
kaarahia ano he mahi
ki Puhini Kei Waitohu
Poraka ko te tahi mahi
ko kei Tuhingamata (4) ko
uniga tonu te taimata ko
te moiri tonu kei reira; ko
Tuhingamata tonu tonu i
ngoa i te poraka ano o
tu one o Amaru he par-
kura ano ko Moanui te
ingoa Tamakatea te
rangatira i mate ki reira
no te urewa one te whaka-
tane i reira ka tihorea nga
kiri o nga rae o te hua riri
e horeo ana au i tenei
kia matauria ai e hara
ia Ngatira latu hua
riri ngaru ko Teurewa
one te whakatane ma te
tahi i tino onatane ai au
no te whakatane tana
whenua i onui iho ka
whawhaitia e ngatira ko
te whakatane, a mate iho
riri ana te whenua ia nga
tura no tana haka ano
hoki i tino mohio ai au

No te urewa ana whenua
te ritenga o tahi kore penei
e hara hoki i te mea ko Nga-
tira latu hua riri. engari ko
te urewa kore au i mohio
he parakura ano i te Houpari
e kua nei ko Tamairawhitia
te tangata i mate kore raru
atu he riri reira ko tahi
mawa te riri i mohio au
he kore i te Papuni kore
mawa he whawhai ke. i
Puhini ko nga riri ka
toa o muri iho i wahu
katoa o tenei poraka na
ku te riri whakamutunga
o te tawaiti nei o nga
riri hua kei tangata ma
tira Kairua o te whoman
Akai me Ngatira, ko Tu-
kera 42. e tahi mai na
ano ana mahinga, akai
e tipu ana oia na ano e te
Kokomuka. ko Omapara
43. he Kairua ano no ra
toa ko Teapa 44. he
Kairua ano he raru ka
kei reira he ingoa ano tonu
he harareke whitau whara
riri nei hoki kei reira he
mea whakapiri ano i tohu
tanga ki reira i tae ano
te tahi o matou ki reira

tahi karakē ai. ko Karikaro
 he awa, ko Te papa te Ka-
 inga ko etahi e kua ana
 ko Rauaro taua ana he
 a au he awa he ano a ka-
 utāria he awa iti owa
 iho, engari a Karikari i
 whakakāgaro atu nga ma-
 taua o Rauaro ko iuhinga
 mata he matunga ano he
 reira ko Rauaro ano te
 ingoa, he Kairua ano he
 matunga ko Parangiora
 te ingoa (6) i tae atu ki
 tere wahi he matungo
 a Kai ano he te awa o
 Karikari (7) Hoi anei ano
 te ingoa e korero ana
 au o nga mea i kite ta-
 hu kahohi tetahi o ratou
 tino Kairua ko te Houpara
 (8) mo te whanau Akai, o
 Ngatihini, Ngatihina Ngatu
 sharu, i nga wa earo ana
 he riri ka hui ratou nga
 iwi mo te whenua nei
 ki Ngatapa. ko Hainas-
 nau he tetahi ia, ierua e tata
 ana ki Pakorua tetahi o
 ratou Kairua ko Teano-
 taha (9) he tata ana ki
 Motu niarangi, he mata
 nga matunga a Kai a ratou

The ... of the ...

Kei te poraka nei, ko Taumata
 Wahine he matunga, te ratou
 wai tere he ana, i jutu ana
 i reira taua ingoa mo tata
 nei i mati ai tetahi iuhinga
 moau tuapapaku ki reira
 ko Teora Tukahu ka ma.
 Irea nga tau ekuhutuana
 ai nga tuapapaku ki rito.
 Tetahi wai o ratou kei te
 poraka nei o Motu Te man-
 hera Maiki e mohio ana
 Kore rawa atu he wai i te
 poraka nei B. C. Taku rongo
 ka mate nga iuhinga o te
 poraka nei ka kawe rau
 ko Turanga, nga wahine
 nga tuapapaku o Parangiora
 e kore ano ki reira tetahi
 rangatira o ana i mati
 ki te poraka nei, Marutoka-
 Ranginuiakhu, ko te tama tau
 tahi tenei a Mahaki, Chara i
 a te whakatohia, ia te uruera
 ranei i ratou, he utu mo apa-
 rua, i ratou ki te Houpara
 ko Tuterangitaiti tetahi o
 atu iwi i mati mo reira
 ara ma te whakatohia ara
 na Matahoro, mehemea mo
 Ngatimoko te wa matunga ka
 tahi au ka mohio mo te
 Hautakuru tere Kairua mo

Ruamoko rawa iro Ngato
 Hine me te wpanau Akai a
 Futeroingio kaiteri orga tu-
 ingata mana taua kiohuu
 ko ratou ano te utu ko Motu
 Poraka i etahi o orga uui a
 Mahaki one Waitohu oio
 Mahaki katou ana Poraka
 e hara i te mea no rua motu
 taua uno hoki a tu he paka-
 nga. ma Rua motu kua te
 Urewera. hei tahi i toia ro
 he pua ano ki te taha kua
 au Kahurangi, e mea ana ho-
 ki a Le Hautakuru ia ia
 katou te Poraka nei kati
 mo tetahi kua Ngatira ko
 ratou e mohio ana. Kore
 rawa au i runga i kati
 hoki he Kainga to Rua motu
 i tenei whenua, to Ngatira
 to Ruamoko ko Tuiwai chara
 ia Le Hautakuru ko te mea
 i kitea e au he mea whaka-
 hanu a te Hautakuru na
 tetahi tangata kua haru
 onai ko korei whakarara ai
 i tenei mahi kua whakapoha
 na tangata kore rawa he
 panga o tenei tangata
 o Takuru ki te poraka nei
 e kore a te Urewera e ki no
 Takuru tohu whenua e kai

te mohio ratou ke au to ra-
 tou hoa riri tetahi kupa aku
 mo Takuru, one mea i rite
 taua kere me ki la ngatira
 ka onata ai e whai tate ana
 ki te poraka nei tate whaka-
 he mo Ngatira ki te poraka
 nei B. C. ko te Urewera ko
 tou hou riri mo te poraka
 nei enehema i to ki la
 matou whakaritenga i waho
 e kore pua e uua haere. no
 te mea i toia ai kua Tamaitoha
 mo taua ruke a whakaatia
 ana onai eia i rira a
 Paora Sepakahi me Hira Le.
 popo one te Urewera i onui
 ka tauke a Tamaitoha rawa
 ko te Hira mo te wahi i rira
 iho o Kahurangi, i pua te kupa
 a Tamaitoha, one kere ana
 taua tuiwai e toia onai ka
 hoatu e ia taua wahi mo
 mere Hira kati e pua ana
 ki la Tamaitoha me riri
 kua Merchira taua wahi riri
 au i mohio mo Ngatira te
 poraka nei B. C. e kore au
 e tauke i runga i te pua
 o Tamaitoha ano te tui-
 nga i taua wahi. ka mea atou
 au, e kore i au, te whakawa
 taua mo Amaru kia au

ko Rautara te awa, Kei
 tetahi taha o te Turu o Kahurangi
 tapere, Kei te taha tonu o te
 huarahi kohatu kei tetahi
 ano o te Kawanga i Rautara
 He waka nga totu, he whinau
 Kei te ora ano i kite au, kite
 ahu mai i Turanga kai tetahi
 ha mai o te huarahi, te
 Turu kahutapere no te wai.
 heka mai au a Kahutapere i
 Turanga ki Whakatare ka
 kite i tana kohatu a tapara
 rama ki tona Turu kua kite
 au i tana kohatu. Kare ano
 au i tae ki Tuhingamata,
 he wai monu, ko Waima-
 kamuarua i Ngatimaru i
 Ngatimaru he roto ano kei
 heira ko Rangitata te ma-
 unga, ko Tefua kai raro
 ko Waimaha ko Kareparepa
 (62) i te whanau Akai tana
 puwa i Ngatimaru tetahi wahi
 ko te muinga i te whanau a
 Kai he awa ko Ngatimaru
 he puti no Whangaroa te
 waiata no tana tuihana
 Karoroa kua. te ra o
 pona i te haerenga ki te
 Kaima ki Waimaha e ma-
 ona i te penei ka rororo
 kua o tui e Ruamoko

o ka tika no Takuru te
 whenua oia ko Takoraate-
 totou he mahuiga Kai ko
 te wera he puwa on au no
 Nga whakomaru he awa
 He ma kohatu Kei te hui
 i Takuru he Kaima ano
 ko Tōmuri he awa ano hoki
 he aruhe Kei reira

Takora No. 2

March 4th 89.

Whakatare Whaka-

E tona ana au ki te koto
 mo tana kehi i whakatare
 hia mo te wera, pehea
 ranei tona whakataunga
 Court Ma. Takora koe
 e Karanga Kei Takora
 Wipere-

Korua te poutara o te
 mahi o tenei tōmuri i te ma-
 ra Takora kua au i wahi
 kare tona kehi mo te whe-
 ruwa oia mo tui mai ka
 tahi au ka kite kua wha-
 kaara kehi ano aia ko
 Ohana he mahuiga akei
 he Kaima Kei te tu ano nga
 puwa o nga whare me nga
 Pititi ki tana motu Kei
 te tui ano nga tawhara nga
 ri ma te puaka anake e kei
 e he ai, he pititi ano Kei Tak-

whareloroa ko te tangata mo
 na e ma hanga ko mua
 me tonu whanau, ko te
 kapu. o Ngatama, ko ngatapu
 he iwi, ko te huarahi Kete-
 tangā mai ki te awa o
 Pūmāi te ra ko te auai
 Koreroia ra e au i te Hātara
 6. Kōherea ko te awa ko
 Māngāoni kaore ano au
 i tē ki tētā ana e wānā
 nga tāta i kite kōwā au
 kaore he pākanga tē au
 mo tēnei whenua hevi ano
 ko aku e korero nei ko te
 Wāwera tāku hōa riri mo
 te wahi o wehea ra mo te
 Pūmāi tē ara te hechi a
 Hētāraka mo reira kōtahi
 ahau ka korero mo reira
 By Court. E pāi ana kiā ara tēna
 Korero tā tō tāta mo reira
 mo Tāmātā wahine, ko te
 wāpā anake tēna o nga tā
 ngātā o tēnei whenua, he
 Hārekorā a Kātūmū. Kaore
 rawa au e inohio ko te korero
 ra Hētāna, Kaore ana tōna i
 reira kaore ana māhinga
 hevi nga tangātā i mārama
 ana iā au hāi tautōhe
 mo te ra wahi, ko Kātūmū
 tū he mōmo hōe iā mo aku-

tūmā, tūtu hiāhia mo he tonu
 atu ki te kōtā kiā pātāitā
 a Hētāna mehe mea ko te
 Wāwera, tōna tāke tūturu
 By Court ko Tāmātā mo Tāna-
 atūa ona tāke

Hētāna + by Court.

E Kereme ana hōe mo te Wāwera
 Kōtā?

Hāore, engari mo nga
 kapu ano kōwā Koreroia atu
 nei e au, mo Ngāmāhi mo
 Ngaitāmāroki hōre a te Wā-
 wera i whāi pākanga ki
 tēnei poraka.

Wife.

He tūmā a Tāna atūa mo nga
 iwi kōwā nei, mo mua tēna
 tūmā a te Wāwera kōwā
 hevi rōtō o tētā tūmā

Hētāna. Kaore au e kereme ana
 i te poraka i tūtāna a Tāmātā
 kōhā kiā Wāwera, engari mo
 te Wāwera, engari mā runga
 hōki i te tētā a Kātūmū.
 i Kereme ai au i tēnei poraka

By Court kiā Tāmātā kōhā, e tātari
 atu ana kiā hōe, mo nga
 tāke a Hētāna mo te Wāwera
 i runga i tōna tūmā ko

1
Koe e onatao ana ki taua
wahi?

Ac. tonu atu ana e pe-
hea ana?

Tamaitokaha, me wai ki wahi

whakariterite ai

2. P.M.

Wipere

Ko te whakawhiringa i timata
to rohe o te Kanotihuia me
atu ki te raina o Amuru
ki te taha ki te tonga, o
te Ngutuawa o Kahurangi
Ko te rohe kenei o te
wahi hea tutua atu e au
hei whakawhiringa mo nga ra
raruru, i waingamua ia au
me Dora Sepakia, engari
na Tamaitokaha i tonu taua
wahi hei whakamutunga mo
ena raruraru.

Ko te whakawhiringa mo te
kechi a Melana timata te
rohe o te ngutuawa o te
Kanotihuia, kaore i roto
o Kahurangi eae moa ki
te raina e rere tika ana
mai i te ita, ite weeta
mau atu ki Ngaputekei
55 Ko te taha ki te mota
taua rohe, mo te kechi a
Melana ko te raina ruri mo
te rohe, mo te taha taha o

68
taua poraka.

Para. Takahi, o whakawhiringa ana au ki
to rohe o Wipere e Korero nei
mo nga kaitiaki o Waingamua
ia au me ia i timata te
rohe o Tetahi ki te tonga o
te ngutuawa o Kahurangi, ma-
uahi ki te ngutuawa o te
raotihuia, ka haere i roto o
Kahurangi te ngutuawa o Taha
weka, ka rere tika tonu 22
te raina ruri.

Hetaraka - Kua kore au e tu kechi
mo te Wera. Tahora No 2
Turci Mackie

5/1887

Wipere - x by. Hetaraka
I maau mai ka. te awa e
tateko nei ki Tauwharetoro

Ac.

Ko whea te awa i te onapu
nei?

Ko te Manuka.

He aha i huaina ai ko te
Manuka?

Ko tonu ingoa mo te
o rongo ai au. Ko Tetahi taua
o nga huahua e heke atu
ai ki te Apuriri.

Wipere x by. Hauratawau -
E mohio ana ranei koe ki

nga putake o nga iwi nei,
Kereme i te poraka nei?

Irongo au o te upoche
te taku o, i aiolake me te
wahi e kereme nei au i
rongo au o te whakatane
irongo au o i onuri iho
ka riro i a Ngatira, o te
tahi ki wahi o te hewa
na me Ngamahi. Ko te
Poraka E, ia Ngatirine
me Ngatira me Ngatimani
me te whanau a Kai.

Kei waha te pua o te kai
whakahaere i te nei nei
Patameteu?

Ki tonu ki no Hoera
no Tamati, i noho ki Pa-
ketotara nei te noho o Rau-
lana, he tuakana a Tamati
o Hoera.

Ko te pua ranei tenei i tihori
ai e te papa o Piniw tonu
kaha?

Kaore au e onohio, Kaore
koe e onohio, he pua kai raro
iho o te h. e hana au i
tonu wahi e onohio au au
Kaore koe e onohio he ha-
pu no te whakatane a
Ngatira?

De pua pua, i onohio
nei Opotiki nei ratou e

noho ana.

Ke pua ano ranei owa nei
Ngatanga tere i te noa ki
Kahurangi?

I ki au he Kainga, he ma-
hinga kai hoki ka ratou
nei rere.

Whakawatu rai oia ki au
nga iwi o paretura, me
nga iwi i hinga?

Kaore ake ki pua, engo-
ru Totarapuwharawhara, te
arotahatanga, me Moamui
ko enei paretura he riri
whenua, ko Te wewera, ko
Ngamahi me te whakatane
ake hana riri, hoki e hana koe
ia Tuwai i te rangawira o
Pua moke, he pua koe kia
au, mehema e pua ana koe
ki te poraka nei ka whaka-
ae au ko tenei kore rawa ake
Ho wai ona te iwi i nati
ia koe ki Moamui?

Ko te whakatane, Toma-
kaha, i tihorea nga kiri o
nga rae, ko te waia o mo-
tewa tihorenga (Hehe tere
wa kaha o te Kainga no
Upoko kaha, oia koei au
i onohio ai o te whakatane
Teru wahi.

E hia nga raukapa o hapu

mua atu o te rohe e hahoro
nei?

Erua, ko te awhatamairi
ko Lotarapuuwhaka.

Hotahi ano ranei te ara-
nga o enei hahoro?

Hotahi ano, te tahiwa, e
kara i te mea he whaka-
tuhuranga ke. tetahi tetahi
Mo te wa io tūpuna auu
riri?

Mo te wa ia Tōrohinga
ia Kōngōwaka, ia Tamahiri
ko nga tino tangata e
te ope, i onoe nga herere
ia Tamouia, ou hahanga
Kaiwaka. ko te manihira
ka puta mai ko te manihira
ko Maiki Tama.

He wai ranei koe mo tetahi
o enei hahoro?

Ac i kua nei e koe, ko
ara ano tetahi hōa tūtōke
ou mo te rohe nei.

Kare au i hēna.
Kare ranei koe rongo ko
Tūpuna, he hahoro ano
mua atu ia au e kōrero
nei?

Kare au i rongo.
Kare koe i onohio i
nga rohe o te whaka-
hōhōki tātāteka i te wa

ia Tāpū ruru ko Ruamoko?

Kare au e onohio, one te
whakatahira ano, Kare e mo
hio. one onohio rātau kua
tāe mai ki kōnei te kōhō
ai mo rira.

Mo te whea wa, i onohio ai
ki te poraka nei?

I ake tūpuna mai rātau
a tāe mai ki tāku kua
rama nei au i onohio ai ki
kōnei tāu tōmaiti ki te
poraka nei

Kei whea nga mahinga
e kōrero ou koe?

Kei o Mapara, Kei Puke-
kōnei Kei te hapa Kei Rautara
me Karikari te ra atu ane
tahi te maha.

Mo te wa ka ite Kōhō nei
au mahinga?

Mo mua atu etahi mo tau
a wa etahi

E onohio au koe ki Tōro
ou awai i te poraka nei

Kare tāu he rohe hēna
i rira he rohe ano kei tā
ku hōhō, ko Whaimahana
aua, one Whaimahana
reporepe me etahi atu.

Kare koe e onohio i onohio
a te whakatahira ki te Kō-
hōhō. ia Ruamoko ia Tāpū

Me te Iwiga. one te patu
onakariri.
Kaore au e mohio kore
nawa atu. ena tangata i tae
ki reira whakatahi pakanga
ai

2. P. M.

Wipere + Hautateuru
Kei whaka te whenua i
nui o te Iwiga i runga i te
ratou runga kaha i te
poraka nei tae owa ki
waho?

Kei Tuterangwhaitiri
mate ki te Houpara, ke
kohuru, ke Mahia i mate
ki te pa Puni ke kohuru
ke Mataka one onakau
me matation ona wha
kau i mate a Matation
ki Muteatungu ki te po-
raka nei. Kei Ouhawaiti
e waru rau o te whaka-
tohea i mate ia atu to-
puna i reira Kei Iwiga
nga o Iuhawaiti ke te
Whaiteri taitahi i mate
ai a te whakatahi.

Kei chea Jarekura i riri
ai ia hoe te onama o te
poraka nei?

Kei Totarapuhawha te
Arhatamare ke Ogamata

ke te whakatahi, one te kore
nga hoa riri o atu Iwiga
Kaore atu whakatahi.
Tamaikoha + Puni
Ia wai tahi tahi o Kahunui
Ia au, ke te onama pare
Kura ano hoki tena.
Wipere.

Ia wai a te wera tae atu
ke te Houpara
Ia kei ia Wipere, raru
te whanau atu, i ngata
Kahunui.
Kei te mohio e whai tae ana
a te Hautateuru ki te poraka
nei

Kaore au e mohio
Tamaikoha + Hautateuru
Kei kai korero ia nei koe mo
te upokorehe?

Kei mate hoki taua wahia
I tuku ranei e koe te wahia
kei Wipere iunga ite onama
Iwiga?

I tuku atu e au kia ia
iunga ite onama ke te tahi
kei Moana o Lamana rohe
nui ia au. na reira ka tu-
kua atu e au te wahia o
taua rohe a onama i te
poraka nei

Kei aha te putake o te
Korua taitahi mo taua wahia

He tohu ora manua e
tohu ana ki te tohu e
whai ana au kaore hei
te tohu ano. Heoi ko
ta manua whakaritenga
tenei.

He aha ra o Jula ai e te
whakataotohi kia ratou
o te poraka nei i ngawa
o nga kotu nei.

He kotu nei moa iho
hoki na ratou i te kai kua
e hara i te onga ki te
whenua nei. i tae ano
mo hoki ratou ki te Waiwae
penei ai

Ki to onohio e hia nga
kaeranga o te whakataotohi
ki te poraka nei?

E tohu i kaore ki te
ngaki i te mate o Maki
mona, o Kamau, me te
wao.

E onohio ana hoi ko Wi
te hua tauhohe mo te tau
wahi o te poraka nei?

ae.

He aha te take i tae au
koma ki Wi ki te poraka
nei?

No Ahu i tino hoki tau
wahi kaoti e wahi ana
mae ki onga kato.

He aha te take i mate ai a Ma-
kawa ma?

He kotu nei.

Maawai i tae a Tomakinou
ma.

Ma Pahunungu. mo nga
iwi o Wipere.

He onga karekura maniri
raanei?

Ko te take o Ngatirau
ia ai ki te wahi o te po-
raka nei na te rangatira
ano, ng te whakataotohi
me te hpotorehe, oza nga
rangatira a Kotirewi ka
whai manua ratou ki

te ra wahi, ko nga pare-
kura. ko Potekeke me etahi
ano. karekura i dimataria
ai i wahi nei rana rana.

Kaore hoi irogo i nga
karekura a Kuomoto i roto
o te poraka nei.

Kaore au e onohio
Kaore hoi e onohio ko Rua
moko te rangatira o te
whakataotohi o te hpotorehe

Kaore au e onohio, engari
mo Ngatiraumoa, kua te
whakapanga he rangatira
mo ana hapu?

He kuare te na tangata
mo Ngatiraumoa.

Kaore koe i rongo i te wha
kataka e ana a Ruamoko
he aha i te rama oia
no tonu hua ko Kahui?

E tika ana i te whana
Apanui.

Kaore koe i rongo ma
Ruamoko ma te paku-
nga whakamutunga ma
te whakatoa.

Kaore au i rongo
Kaore koe i korero i te
Koutu o Amaru i raukapa
tuu a te whakatoa e
Ruamoko?

E tika ana tena ko
Kouratatu.

Tahora No. 2.

Weneri Macho. 1877

34

Hipohau. Kaoutu Ra me-
ho Manngapohatu tateu
Kainga, ko Tamakaimoana
tatu hapu o te urewera-
E Kereme ana au i te po
raka nei au tena hapu
E Kereme ana au i te
tahi wahi o te poraka nei
E arotia ana au ki te mapu
nei, e tika ana te rohe
timate nei i Okanui ia
ngamahi Okanui, he aua
rehe atu i reira oia atu

ki te Kahui, ma atu ki te
timate oia atu ki te
Kainga ano tena i noho au
ki reira, Kei roto tena i
tatu poraka e Kereme oia
Kaore i eae tate rohe, ki
Kahui ko tate e tohutohu
kaore nei te rohe e mea
ana au he tika, ko Tam-
wharetoro te hui i reira
te manunga, atu o te rohe ki
te mau o te manuka ko
nga mahinga a kai Kei
runga tohu o te hui ko
te rohe Kei wanganui tonu
o nga Kainga e reira kaere
ana.

I timate te rohe i te Katakau
inui oia Tamwharetoro te
Kouratatu tena oia oia
manuhiri te Kahui, ma atu
ki Okanui, ko nga mahinga
ata i Tamwharetoro Kei
roto i tate rohe te reira
atu i ona kotomuka, he aua
kaere i te raina manuka
ano ki te timate.

36. Ko atu tate ki tena whana
e toru he raukapa, oia
tatu, ma atu pakitei, ma
au ano, Kaore he tika
mona te whana, ngari

he tūpuna rauapatū, tenei
 whenua iā Ngatikōtore
 Kahore he iwi ke atu
 ko matou anake ko matou
 mangawā ko tūpuna
 me etahi atu ki te ma
 hua o tūpuna ko Mahia
 o Ngatikōtore tahi
 tahi, o Zuhoe. te tahi
 tahi o te Urewera a
 Kaiora, he wahine i ane
 iā matou o te Urewera
 ano ka putā ko Tenui
 oho rawa iā Hikawā
 o Ngatikōtore ka putā
 ko Mahia, te tahi o
 Mahia kia au he mena
 whenua he mena tangata
 hoki e tahi atu ano o
 Urewera i oho ano
 ki te poraka nei me
 te Miki Kotei, i mui
 iho ka rauapatū e au
 a U. Kōtore me etahi
 ano o te Urewera Ma
 Mahia a Utipuna o
 ra ko Urewera o
 te putanga i oia nei
 ko Hawea. ko Tūpuna he
 tahi o Kaiora a Uhe
 niteangi Tūpuna tahi
 iā Mahia e oho ana
 i te poraka nei kō

titina ake e te whakawā
 ka rauapatū ka tahi ka
 haere atu a po Kōtore
 kia ki te i tona tūpuna
 iā Tenui, i oia hoki
 a iā ki Kōtore
 38. Kati mai tona tūpuna kia iā
 Kōtore tona poui me te Kō
 rama a Ngatikōtore i
 wahi i tūpuna a Mahia
 ka ki atu a te Miki me
 hemea koe ka manae to
 Kōtore ko te Tūpuna, ka
 tahi ka whakawā me
 e Tenui ko te Kōtore iā
 Ngatikōtore ko te tūpuna
 ko Urewera ko, etahi
 ana ki te Tūpuna, he Kai
 oia tūpuna, ko oia tūpuna
 tūpuna o Ngatikōtore i oia
 i tūpuna ko Urewera me tū
 o te tūpuna he tūpuna oia
 tūpuna, i oia iho ka tūpuna
 me ano a te Urewera ki
 Kōtore ko tūpuna
 tūpuna, oia iho ka tūpuna
 hemea ano, ka rauapatū
 ano ko Kōtore e tūpuna
 ana ano ko te Tūpuna ka
 tūpuna i tūpuna, ko Ngatikō
 tūpuna ano ko oia tūpuna
 ko Kōtore ko Urewera
 me te whakawā ka hoki

39.

ano ki Ruatāhuna i muri
 iho ka haere ano kei
 Mangahouhi, ka hinga
 ano ko Ngatikohore me
 te hrewera nga rangatira
 ko Tara, me te Kawai
 ka hoki ano ki Ruatāhuna
 muri iho ka hokia mai
 ano ka mate ki te Kani
 (6) ko te ruinga muri
 iho ka whakahaere ano
 kaara te heretura ki
 Mangatāra ka hinga ko
 Te Kura me te Kōhanga anake
 ka hoki ano ki Ruatāhuna
 na ko te riri mutunga
 enei ki te poraka nei
 kore rawa he toenga o
 te Kōhanga te whenua nei
 me te hrewera ko nga
 Kapene o enei taua ko
 Tipikau me Pohokorua
 kotahi ano to te Kōhanga i
 ora. ko Tipuna i Koroa
 e hama he wehi no te
 mea he rangatira me
 te hrewera kōia anake te
 toenga o Ngatikohore i roto
 i te poraka nei i ora.
 I ahua atu a Wi Tipuna i
 tona taua ia Ngatikohore
 ngungu. ki te Wairoa ka
 tahi ka aroha tohu whaka

a Awha. Kia Witiyuna ka
 Pōpi - Tenei a Tipuna
 ka te roto roreku roa
 na Tipuna ra noma i ora
 te whenua i muri iho
 kore rawa atu he toenga
 ki runga i te poraka i
 te ora ano a Tipuna me
 ko Pohokorua i taua wa, i
 taua wa ano e whakahaere
 ana nga iwi nei koia tu
 hwe. I muri iho ka whakati
 Kani mai e nga iwi o te
 ka mate taua Tipuna a
 Tipikau i roto ka whati
 a te hrewera, whakahaere
 mai ana ano e Ngatikohore
 huingu. ki te Papakāi
 kei onunga Pohokorua ka
 hinga a te hrewera i roto
 ka nere ko taua koro na
 na nei au. ko te Puhua
 te ingoa o taua papa
 Iho mate rawa atu a te
 hrewera ka whakahaere
 mai ano e te hrewera. ki
 Erefetu ka hinga ki
 roto a te Mahutei me
 Ngatikohore me te
 atu me etahi ngakura
 a mate ano te Papakāi
 2. P. M.
 Tipikau ko te mutunga nei

o nga paretihura e hana
 o te mea ano te poraka
 nei na te korewa i wha
 kawatea atu te huarahi
 ki taua poraka a no
 ho ana ko ratou ki reira
 ko te take o te mate o
 Mahia he kowiri ma te
 whakawheta i muri iho
 i enei raruraru ka ha
 ere atu a Tamatikatea
 me Parra me etahi atu
 o te korewa ki te
 poraka nei oho ai ko
 to ratou Kainga i noho
 ai ko te Arero 62. Kei
 te puninga o te awa ka
 hohu he tangata i kitea
 e ratou e oho ana i
 reira i whanau Tomari
 ki ratou ki te poraka
 nei o nga ingoa o nga ta
 apata i whanau ko reira
 ko Tetara ko Kawiri
 ko Tani me etahi atu i
 mate etahi tupaia ki
 reira a Takura iho ko
 reira, he matunga kore
 Kei reira Arero 62. Ko
 nga tupaia kua riro
 te wai he motu hoki ko
 te Papuni, me te pakearu-
 tonga ka heria e te wai

43

nga tupaia i muri o
 tena ka whakaitia atu a
 Ngaitama i maunga To
 kati nga mangatira ko
 mohu me tona tuahine
 me whakaitia ka noho
 ki Kohitihiti Co. Ka tau
 ma e ratou he pititi ki
 taua wahi i muri ka wha-
 kaitia mai Toki Kapu. Ko
 Tamatikatea 64. Ka
 noho ki te Ruawhio Kei
 te poraka nei ano kaore
 ratou i taua pititi ki reira
 engari i mahi riuwai ki
 reira kua whanau au i
 tenei wa. i Maunga To
 kati tau atu ki te poraka
 nei kua neke atu te
 Kainga o Ngaitama ki
 mangatira. Iwitia ana
 rau e Ngaitama kua no
 ho i reira he pakeha
 te take i tau ai matou
 ki reira e engari e atu
 ke ana ahau ki Turan-
 nga. i taua haere i noho
 au i te pupuri a Ngai-
 tama, ia matou kahi i
 to matou taenga atu ki re-
 ira he pititi, riuwai, kua me
 etahi atu, te hokinga mai o
 nga tangata i Turangi
 ka riro he aporo

44

Te taenga mai ki te ma-
 tū kōhinga, ka waiho e
 tahi mātau, ka hōki mai
 rātau ki māunga Pōhātū
 ko te tuatahi tōnu te ma-
 o te aporo ki te ma whe-
 mua ko ana aporo o Tu-
 ranga ma te waka Ma-
 rōni ma tētahi papa i
 papa ki ana whātū
 ka tū te aporo ko
 ota tātūa kōwhiri ki
 māunga Pōhātū ki Rā-
 tūhuna ki te Pāpuni me
 atu rohe kōwhiri kaore
 au i tino pōa ka tūhuna
 mai ano ka whakakōwhiri
 ki māungapōhātū ma tūhuna
 tōnu au i tētahi ake e hara
 i nga kapu rōhira i mōwhi-
 rā au ka whakakōwhiri
 i ngāitama oho rawa
 atu i te mōwhiri ka
 tū tenei ki reira ka
 hōki ko te Wewera te
 arero oho rawa atu
 ko Ruatāhuna i mōwhi-
 iho ka hōki ano a ngā
 itama oho rawa atu
 i tāuwhareroa ko te
 taha ki te rāto nga
 māhinga kai kaore i
 te mōwhiri, i mōwhiri

ka haere a tūhuna e 500
 patuka ano ki tūhuna te
 kōhinga mai ka mōwhi ki
 tāuwhareroa ka māhira
 tētahi rōhira i reira
 i tūhuna te wai ki a
 māroki ai tūhuna ki
 Pāpuni, ka pākari tūhuna
 atu ki tūhuna wai ano
 ka rōhira i reira nga tūhuna
 pōhātū i te arero ka
 tūhuna tōnu te mōwhi ma
 tāngata i tāuwhareroa
 i māungapōhātū me te Pā-
 puni ko te wa i ara ai,
 nga whāwhāi ki Wāhanga
 ko ka tahi ano ka hōki
 a te Wewera ki māunga
 Pōhātū kaore rawa he
 mea i māhira iho ki te
 pōhātū me, he kapu a
 ngāitama me te Wewera
 kaore rawa he tāngata i
 oho ki te pōhātū me
 ko Wi tūhuna i hōki
 ki W. Kāhūngūngū ko
 te Wewera i hōki rā
 e hara i te mea pōhā-
 ngari i hōki i runga i
 te māhira i reira i te
 māhira o te rōhira o te
 tāngata, māhira ko te
 Wewera, ka tūhuna mai he

87

rongo kia au he kai roro
 kei te haere mo te Papua
 kaiti, ahau ka kororo
 kia te horewa te raahan
 e haere ki te puu i
 tenei roro te taenga o
 te rongo o tateu ope
 12. Ki tana, hinga roro
 ana ana ratoru, i tana
 roro ai onatou ki te kua
 awhes hoki ana onatou
 ki te Raniga roro mai
 ka haere ano o onatou
 10 ki te tana roro ai
 ano ki reira ko tateu
 kupu whakamutunga ko
 tateu mauharaunga ia
 ngateteore me o te
 horewa i reira a ko
 te rongo o te whenua
 nei ia au kei o ngati
 kahungunu hea etahi
 o nga wio o nga. Koro
 ipehau + by Wipere +

Ki te mohio ko N. Koro
 te hapu oona tenei
 whenua?

Ac.

He-wai tenei hapu?

He Koro, He whara
 whara, He tauaterangi
 one He kowai.

He-wai ona putanga ki

89

tenei au o tenei hapu e
 Waiwa?

Wi Tifuna me etahi atu
 hea.

Iino mohio koe ki ngateteore
 tenei oona te whenua na?
 a ko Wi Tifuna te ranga-
 tira?

Ac.

He te Karangata etahi
 tanga onga kahungunu
 He He Chara, a Wi Ti-
 funa i te ranga tira o
 tenei hapu o N. Koro. Ka
 hewa koe?

Kaore au e mohio, tateu
 mohio hoki e tenei ratoru
 e whakaae mai i te mea
 he take wha tateu ki te
 poraka nei a he mea mo
 hoki te whenua.

Whakamaramatia e koe te
 tenei i mohio ai a te hore-
 wa ki te poraka nei

He te tateu i ngatia
 ai te mate ki te Papakai
 mo roro iho ka mohio ratoru
 ki te Poraka nei, He
 te whena Papakai.

He Papakai o Maunga
 Pohatu, mo te Papakai
 whakamutunga
 I te Papurki e mohio ana

where is the sentence matches the words following 89
 perhaps it was an error on their part?

R

nga tōngatā e noho nei
koe. Di muri mai i te
Papakai huarua?

Ac. Kaore i mohio i
te wa o te Papakai tuu
hiti, no mua atu i te
Papakai huarua ki mate
nga o te Tūpuna o Tūpūhau
No muri iho o te Pāpā
kai huarua, i muri iho
ka mohio a te Pāpūri-
tū Monowai rānei no
mua atu i te matenga
o Tūpūhau?

Kaore au e marama no
mua atu no muri mai
raanei

E mohio ana koe kite riri
i Parahōtongihia?

Ac.

No mua atu raanei tenei
i Monowai?

Kaore au e mohio
Kaore raanei koe i rongo,
i Jūta te kōpū a Kōtū
i mua tātā o tōna matenga
i tūna pārekura. Kia hōu
hia te rongo, ra i ki ake
aria kia te Pūrewa?

E tēu ana. Kōi ara
hea te māunga a rongo e
ki nei koe, i noho nei
nga tōngatā nei ki te

Poraka nei

E kara i tēu ma te kōre
tōngatā o te whenua nei
ka haere mai rawū ki reira
noho ai, ma kōre ahi kotū
i reira e ka ana.

E mohio ana koe ki te re
parekura ki Whetūhau?

E rongo ana au. Ke aha
i mate i reira a te uruera
E matau ana koe ki te pare-
kura Tūhōma Kaore au e
mohio

E matau ana koe ki te
riri i Rongātū?

Kaore.

E matau ana rapa koe
notū te tōu whakamū-
tūnga?

Kaore engari naku au
naku rapa nga pārekura
whakamūtūnga o muri iho
ia au e kōrero nei?

Naku au te whakamū-
tūnga ke Okahūti, ko-
Tawhātū i mate i reira
he ngātūnga a mate no
Tūpūhau.

Nawai i tātū a Tawhātū?

Na te Tawhōri Pēkātū.
Yin mohio koe ia kōna
i tātū.

Ac.

Kaore ranei koe irongo
ko korotaha te utu o
tena tangata?

I rongo ano au.

Kaore koe irongo ki
tetahi ope, i te ahu ki
Tawhakaromanga?

I rongo ano au.

Kaore ranei koe e mo-
hio i whakarangia ki
koka, i te Papakāi tuarua

E tika ana, na n.

Kahungunu, no reira
hoki taki taha ana.

Ko te take rapa o te
kuia to haere ki te pu-
rakena oia noho ai?

Kaore na take take
naupatu ano,

I noho ia oia a Toma-
kakea ia Aera?

Ae.

E kara ia i te mea kua
ana te take o Teuira ana
i noho ai ki te Papakāi

E tika ana. Ko Mohi
matuki ia nei au.
Mohi i korero nei?

Ae, no te Wewera a
Tamateatea. no te taha
kia Wi Tūmā a Aera.

E maroma ana koe ki
Whakarangi?

Ae.

Kaore koe e matau he
whaea a Whakarangi kia
Wi Tūmā?

E matau ana au ki tena
E matau ana koe ki Rau-
kura?

Ae. he whakarangi matau
Māchi 7th 1889.

Tijuhau & by Wi Pere.

No Poraho tangihia rapa.
i houhia ai te rongo e te
Pūrewa?

Ae.

Kaore koe e mohio ana ko
Kōngaranga te tangata o
N. Kōtore?

Kaore au e mohio
Kaore koe e mohio kia
Raharangi Tukana?

E mohio ana au

Ko tona hapu kaore au e
mohio no N. Kōtore tona
tangata, no te mōhi tenei
ingoa hapu, a N. Kōtore e
hara tona i tona hapu - no
te Wewera aia, no Mahia
pea tona hapu?

Ae. he

Ko tona hapu tuturu tona
ki tona poraka; tona ranei
e ki mai nga uri o Mahia
i oia nei?

Ko tō ratou hapu tena?
 Ka whakaaatū mai ra-
 ore ranei tē take. Kei wai
 tē whenua nei i tētahi
 rangipatu.

Ki tē pataia nga wai
 o tō wāwanga, o tē wāwanga
 mo tēna hapu, e haraia
 Mahia tēna ranei ratou
 e huna?

Ka ore ranei ka
 whakaaatū mai ranei-
 tēna ranei e whakaaatū
 mai nga wai o tōra kinga
 o Raukura, i wai i tē
 wāwanga, he hapu a R.
 Kōtore o ratou?

Ka whakaaatū mai
 ko tē hea tō kupu hū-
 turu. Ko tē aē, ko tē wha-
 kateore ranei mo nga wai
 o tē wāwanga me tōra kinga?

Kaore e whakaaatū mai
 ratou. ahakoa heretere
 Routou ka haere ko au
 anake ka pēra, onai
 mo ratou Kaore?

Ko tē wāwanga ranei e mohu
 ana, ki nga hapu o R.
 Kahungunu?

Kaore au e mohu ki
 Kawā, engari e tēhi.

I whā a Wi Tūpuna

e mohu ana, i tē wa i pātū ai
 e koe a R. Kōtore?

I tē Pāpuni tōu.

He mea hōpu whakarauranga
 ai?

Kaore i rokohanga au e
 mohu ana ratou ki tēna
 Ko tē whā tē wāwanga i pātū
 tātū nei me R. Kōtore e
 tē wāwanga mo?

Kei kōka tētahi ki au
 tētahi mo ngātūhū, ko Rangi
 mahana, Kaore he tane, Kaore
 hōkei ona wai i tē aē ko tē
 Amo-whakauru tētahi.

Mo tē mea rāpua he wai mo
 tē mihī, a Wi Tūpuna i waiho
 ai i tē pōtake nei?

Aē, mehe mea e hara i tē
 wai mo tē mihī ka pātū
 Kawai tēnei tōmaiti a tē
 Amo-whakauru?

Ke wai mo tūhō, ko tē
 whakarū tōna papa Kaore
 au e mohu ki tōna whāea
 e he ana tēnei.

Ko Kaurā rana ko tē
 Matau nga matau o tē amo
 whakauru.

Ko wai tē ingoa o tē tangata
 i Kai nei i nga parāpāra
 o Mahia.

Ko Tāuotōmō, ko Kōre

ko Wharawhara, ko te
whakaaha, ko Tataru ko
Hikawai, ko Warakihiko ko
Kiwonga ko Te Kura, ko
nga rangatira nei ko
Te whakaaha, i mau;
utua ana ki Te Kohua
na te Wewera i hopu
ko Parua Utangatai ana
i hopu.

Ki te mohio ou a. Kotoru
a te whakaaha?

Kaore au e mohio ou
a. Kotoru no a. Kahurangi
ngu ranei.

He hapu Tawhakaraka ra
hea tenei. Wewera i Inama
nei. me a. Kotoru?

Kaore. Ko te take i mate
ai a Te Amohokauru, he
kokeotitanga i ana o te
tana

To koma tonu ia ote
Wewera i mate i ana wha
whai? Ae. Ko tenei taku
kupu tuturu e he ana to
manahi, ko te Wewera
katoa.

Kowai te rangatira o
Ngaitama?

Ko Whakaitiki. Ko Mohi
Maketei.

Ki te tihina nga uri o
ana rangatira tona ranei

e ki na to rangatira ratou
i ngaro i tona poraka?

Ka whakaae mai ratou
ko whea nga whenua o
te tairawhiti nei. Kua
whakaitiro warwe i te aporo

I kite tuatahi ai ki Ma-
ungapohatu, he mea mau
mai no Haikoura Kei Ka-
ngaroo, na te Waka. Maro-
muri?

Mo te whea pakaha i haria
mai ai e te Wewera te apo-
ro ki Maungapohatu, ko
nga hua mo te haerenga
tuatahi, tuarua o nga tihana
E maroma ana Koe ki te
tana o tana pakaha tuarua
i mua atu i ana haerenga.

Kaore nga iwi o te Papuni
i tana aporo ki reira,

Kaore.

Na te whawhai ranei i
arai i Koro ai ratou e haere
ki te tiki aporo hei tana?

Kaore. Na te tawhiti
kotahi rawa wikei e haere
ana, e wha o matou pro-
i te haerenga i reira, ki
taku mohio i naia nei e
toru pea nga ra. mai i te
Papuni, ka tae ki tana ka-
inga aporo, Kaore Koe i tiki

apoto i Erepeti?

ae hea, engari he pititi
kei reira me Mangatahau
Nawau teni hapu a N.
Kingaanga?

Kaore au e mohio ao
tipuna ranei no Horotiu
ranei.

No wai te ra hapu a Ngaitere.

Kaore au e mohio
Kaore koe e mohio ki teni
hapu. Kia Ngaitewahanga

Kaore au e mohio
Na wai teni tipuna a
Harehu?

Kaore au e mohio
E mohio ana koe ki te
parekura i Tawhara?

Kaore au e mohio
I onati ki whea a
Poroutania?

Kaore au e mohio
Kaore koe e mohio ko te
Teohi te whakarauora?

Kaore au e mohio
Kaore koe e mohio ki te
parekura i Pohokura.

Kaore au e mohio
I onati a Waero ki whea.

Kaore au e mohio
Kaore koe e mohio ki
te riri i te Mania?

Kaore au e mohio

Papuni.

I onati a te Mumuhu maau
ko Poka ki whea.

Kaore au i te mohio
He ingoa kua hea ia enei

Kaore au e mohio
o Takanga e korero nei koe i
te Papuni, i te parekura
ranei Tahitaha. me Tahitaha

Kaore au e mohio.
I onati a te whateaha i aua
parekura?

Kaore
No nga riri pu mai rapa o
Nauraki i man ai a Tawhara
aha? ae.

Kaore ranei koe i ki i onati
a te whateaha, i onati ki
te parekura i Ruamano.

Kaore au i ki hea e he
ana teni hapu,
He kore pititi ranei no ere
peti i koro au he pititi e
kōmuniā ki te Papuni?

He Pititi ano.
Na te Karinga ranei i te
moto i pakaru ai a te Papu-
ni? ae.

Na whakaae katoa ranei
nga wai o Wi Tipuna
Kaore au e mohio, e hara
i te mea na te waipuke
i pakaru ai?

Na te waipuke Petahi na